

KAPITOLA 12.

GOTTWALD A PROTINACISTICKÝ ODBOJ

Útok nacistického Německa na Sovětský svaz nečekaně upevnil Gottwaldovo vedoucí postavení v moskevském vedení KSČ. Stigma neúspěšného komunistického politika, jenž podle názoru vedení Kominterny nedokázal zabránit mnichovské krizi, bylo po čase zapomenuto. Nyní bylo hlavním úkolem zastavit a porazit nacistické vetřelce, což Gottwald 21. února roku 1942 zdůraznil i ve svém komentáři v českém vysílání moskevského rozhlasu k situaci v protektorátu: *„Tři léta okupace ukázala českému lidu velmi názorně, že s panstvím německého imperialismu se nelze smířit, že pod patou německých okupantů nelze žít, že další existence českého národa kategoricky vyžaduje, aby německý imperialismus byl poražen.“*

To samozřejmě znamenalo zesílit v protektorátu i komunistický odboj a tímto směrem se československé vysílání moskevského rozhlasu také aktivizovalo. Rozsáhlá zatýkání komunistů nacistickou okupační mocí ještě před vznikem války se Sovětským

svazem totiž značně narušila strukturu ilegálních organizací KSČ. Z I. ilegálního vedení KSČ se nakonec zachránil pouze Jan Zika (1902–1942), ale i on byl gestapem v noci z 27. na 28. května roku 1942 při razírech Němců v pražském Břevnově zadržen. Toho dne (27. 5. 1942) totiž dopoledne došlo v Praze k atentátu na zastupujícího říšského protektora a nacistického prominenta Reinharda Heydricha a v pátrání po jeho pachatelích Němci prováděli domovní prohlídky, při kterých narazili i na Ziku.

Při pokusu o útěk se však Zika těžce zranil a následkům svých zranění později podlehl, aniž se od něj gestapáci cokoli dozvěděli. Zikovi se po rozbití I. ilegálního výboru KSČ v dubnu 1941 podařilo vybudovat i II. ilegální vedení KSČ a gestapo nějakou dobu vůbec nevědělo, jak velká ryba jim vlastně padla do spárů. Ostatní zatčení členové I. ilegálního výboru byli během heydrichiády popraveni a stejný osud pak čekal i na pozatýkané členy II. ilegálního výboru.

Členem II. ilegálního vedení KSČ se v roce 1941 stal též komunistický novinář Julius Fučík (1903–1943), spolupracující hlavně se Zikou. Gestapo ho náhodně zatklo 24. dubna roku 1942. Byl podroben krutým výslechům a vězněn na Pankráci až do roku 1943, kdy byl převezen do Berlína, tam odsouzen k trestu smrti a 8. září 1943 popraven.



Působení komunistů v ilegalitě a jejich protinacistický odboj v protektorátu přinesl mnoho obětí, na něž se dnes zapomíná. Jednou z nich byl i komunistický novinář Julius Fučík, který byl v roce 1943 nacisty popraven.

Po roce 1948 byla Fučíkova osobnost komunistickým režimem glorifikována a jeho *Reportáž psaná na oprátce*, kterou sepsal na motácích vynášených z vězení, se stala bestsellerem. V ní nejen popisoval podrobně utrpení, jímž museli vězňové gestapa

procházet, ale i pevné přesvědčení o konečné porážce nacismu. Stal se z něj neochvějný odbojový hrdina a vzorový komunista, jehož památka KSČ posloužila k propagandistickému působení, a to zejména na mladou generaci. Některé pasáže jeho *Reportáže* proto byly po válce upraveny tak, aby k vytvoření Fučíkova kultu co nejlépe vyhovovaly.

Po roce 1989 se objevily některé pokusy denunciovat jeho osobu jako informátora gestapa, jenž prý při mučení vyzrazoval důležité informace. Zjištěná historická fakta však nic takového nepotvrzují. Má se sice za to, že Fučík na gestapu opravdu vypovídal, ale nic podstatného z činnosti ilegálního vedení KSČ neprozradil, a to ani včetně jmen osob, které v té době stále zůstávaly na svobodě.

Podobný osud, jaký za války stihl Fučíka, se dotýkal i řady dalších komunistických funkcionářů. Mezi nimi se ocitl i Josef Molák (1893–1943), vedoucí III. ilegálního výboru KSČ, jenž byl založen v roce 1943. Gestapu se Moláka podařilo zradou gestapáckého konfidenta Jaroslava Fialy, jenž s ním navázal spojení, dne 18. srpna roku 1943 dopadnout v jednom berounském domku. Ten patřil jinému členu ilegálního vedení KSČ – Karlu Vydrovi. Neozbrojený Molák se před německým přepadovým komandem pokusil ukrýt na záchodě, kde ho jeden z gestapáků několika vypálenými ranami skrze zavřené dveře zastřelil.

Během teroru, který nacisté po atentátu na Heydricha v českých zemích rozpoutali, bylo definitivně rozbito II. ilegální vedení KSČ a nové III. ilegální vedení, vedené Josefem Molákem, se muselo přesunout mimo Prahu. Gestapu se však od srpna roku 1943 postupně dařilo likvidovat i podstatnou část tohoto III. ilegálního vedení KSČ.

IV. ilegální vedení KSČ bylo ustaveno koncem roku 1944 a opíralo se především o pomoc komunistické ilegální organizace *Předvoj*, v níž působilo hodně mladých komunistů. Poslední velký

úder gestapa proti ilegálnímu komunistickému hnutí v protektorátu nastal v březnu roku 1945. Tehdy byli pozatýkáni nejen představitelé ilegálního krajského stranického vedení v Praze, ale proběhla též likvidace *Předvoje*, jehož členy gestapo uvěznilo v Malé pevnosti Terezín.

Dne 2. května 1945 tam došlo k jejich popravám na přímý rozkaz nacistického státního tajemníka K. H. Franka, jenž se po Heydrichově smrti stal v protektorátu nejvýznamnějším nacistickým pohlavárem. K. H. Frank měl na kontě řadu zločinů proti lidskosti (např. vyhlazení Lidic) a patřil mezi přední podněcovatele a organizátory germanizačního úsilí nacistů i dalších protičeských represí, za což byl v roce 1946 v Praze souzen a veřejně popraven.

Uvedené příklady nacistického teroru, namířeného gestapem k likvidaci ilegálního komunistického odboje v protektorátu, dokumentují, že zde tento odboj byl ve velice tíživém postavení a Němcům se ho dlouhý čas prostřednictvím provokatérů a konfidentů dařilo infiltrovat a potírat. Totéž však platilo i o nekomunistickém odbojovém hnutí řízeném londýnskou exilovou vládou expoziturou.

Nekomunistický odboj totiž po nástupu zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha k moci na podzim roku 1941 rovněž doznal obrovských ztrát, což bylo i jednou z příčin rozhodnutí exilového prezidenta Edvarda Beneše k zosnování atentátu na tohoto nebezpečného nacistického prominenta. Úspěšný atentát měl zároveň zviditelnit české odbojové hnutí u anglo-amerických spojeneckých politických špiček, jež Benešovi vyčítaly nedostatečnou aktivitu Čechů v boji s německými okupanty.

Klement Gottwald byl o situaci v protektorátu a rozpoutaném nacistickém teroru v letech 1941–1942 dobře informován a ve svých rozhlasových projevech to dával také najevo. Dne 1. října roku 1941, pouhé čtyři dny po nástupu Heydricha do čela

nacistické protektorátní správy, kdy byly na jeho pokyn zahájeny popravy českých vlastenců a preventivně vyhlášeno stanné právo, Gottwald prohlásil: *„Popravy v Praze patří do oné kategorie hanebných vražd nevinných lidí, které hitlerovští bandité nyní všude provádějí pod titulem poprav rukojmí. Jsou to vraždy, jejichž doznáním cílem je zastrašovat, šířit hrůzu a tak paralyzovat elementární odpor utlačených národů proti nenáviděným nacistickým okupantům...“*

Proto posílá Hitler svého nejkrvavějšího kata Heydricha. Proto tento arcilotr spolu se stvůrou Frankem dali veřejně zavraždit 84 českých vlastenců. Proto stanné právo a nová, dosud nebývalá vlna teroru. Proto nové hrůzy, jimiž chce Hitler český lid zastrašit a přivést k pokoře a poslušnosti...

Český národ stojí nad hroby svých zavražděných věrných synů se zařatými zuby a sevřenou pěstí. Jeho bol je stejně velký jako jeho hněv, jeho vzdor a jeho neochvějná vůle, jít po nastoupené cestě až do konce. Národ ve svém odporu proti hnědé bestii nezakolísá, neprojeví slabosti. Semkneme ještě úžeji své šiky, na místa padlých vstanou noví bojovníci a boj půjde dál až do konečného vítězství...“

Sovětská vláda už 18. července roku 1941 s londýnskou exilovou vládou uzavřela úmluvu o vzájemné vojenské pomoci v boji proti fašismu, která zároveň znamenala, že v Sovětském svazu bude vytvořena československá vojenská jednotka, jež se zapojí do bojů s německými vojsky. Za její hlavní shromaždiště byl nakonec vybrán Buzuluk, kde se tato jednotka o síle nejprve praporu a poté brigády (a nakonec o síle I. československého armádního sboru) začala od jara roku 1942 formovat nejen z československých dobrovolníků žijících v SSSR, ale i z Čechů a Slováků internovaných v sovětských pracovních táborech.

Od samého počátku v ní byli také komunisté, kteří si poté v Buzuluku založili i vlastní stranickou organizaci. Jejich činnost byla vymezena *Směrnicemi pro práci komunistů v československé*

brigádě, které už 8. března 1942 Klement Gottwald předložil vedení Kominterny ke schválení. V těchto směrnicích se kladl důraz na upevňování přátelství a spojenectví se Sovětským svazem, jenž je rozhodujícím faktorem v národně-osvobozeneckém boji Čechů a Slováků. Komunistům se zároveň ukládalo, aby byli výrazným faktorem života celé československé jednotky, což neznamenal nic jiného, než aby se dostali do velitelských a jiných funkcí a šli ostatním vojákům příkladem.

Proti takovému politizování československého vojska protestoval především vedoucí československé vojenské mise v SSSR plk. Heliodor Píka (v roce 1943 povýšený na brigádního generála), jenž poukazoval na to, že podle československých předpisů je zakázáno v armádě provozovat činnost politických stran. Proti tomu vést jakékoli politické rozhovory mezi vojáky se tehdy stavěl i velitel jednotky plk. Ludvík Svoboda (v letech 1968–1975 byl československým prezidentem – pozn. aut.).

Ale v Buzuluku působil též komunista Bohuslav Vrbenský, kterého tam vyslala Kominterny a jenž byl jmenován navíc členem Československé státní rady v Londýně. Ten měl postupem času na Ludvíka Svobodu stále větší vliv pro svou toleranci i rozvahu, protože to nebyl žádný komunistický fanatik bolševického ražení.

Jiným komunistou, který z Gottwaldova pověření působil v Buzuluku, byl právník Jaroslav Procházka ve funkci zástupce náčelníka osvěty, jenž se stal hlavním Gottwaldovým informátorem o tom, co se při organizování československé jednotky odehrává. Dokonce mu jmenovitě udával i důstojníky, které charakterizoval jako reakcionáře



Jeden z věrných Gottwaldových souputníků a řídicích pracovníků KSČ v sovětském válečném exilu Jan Šverma. Zahynul během Slovenského národního povstání v roce 1944 a po únoru 1948 byl prohlášen za národního hrdinu..

a antikomunisty. Z jeho dopisů Gottwaldovi vyplývalo, že nedůvěřoval ani Ludvíku Svobodovi.

Samozřejmě, že mezi komunisty a nekomunisty v jednotce vznikaly občas také třecí plochy a názorové rozepře, kterým se plk. Svoboda a další důstojníci snažili bránit. Nicméně se komunistům podařilo ovládnout osvětovou činnost a nakonec i Ludvík Svoboda souhlasil s návštěvou Gottwalda a dalších členů exilového vedení KSČ, aby v Buzuluku přednesli několik přednášek a proslavili k důstojnickému sboru i ostatním vojákům.

I přes protesty důstojníků, kteří byli před válkou členy nekomunistických stran, se tato návštěva nakonec uskutečnila. Gottwald však hovořil kupodivu dost rozumně a apeloval na vojáky, aby se zbavili politických a jiných předsudků a zaměřili se na to hlavní – boje s nacisty až do jejich úplné porážky.

V jednotce působili i agenti NKVD, mezi jinými i JUDr. Karel Vaš, jenž byl nasazen na odhalování „antisovětských živelů“ a po roce 1948 se stal jedním z hlavních spiklenců proti generálu Heliodorovi Píkovi. Tomu Sověti ani Gottwald nezapomněli, jak se za války zasazoval o apolitičnost československých vojáků. Vaš byl v roce 1949 důležitou postavou v Píkově soudním procesu, kdy byl tento generál obviněn z velezrady a posléze popraven.

Faktem je, že komunistům se život v československém vojsku na Východě podařilo ovládnout jen zčásti a jeho velitel Ludvík Svoboda v otázce komunistické osvětové činnosti nakonec s Gottwaldem našel společnou řeč. Od této chvíle byl považován za sympatizanta a spojence exilového vedení KSČ a faktem je, že vůči Gottwaldovým politickým aktivitám byl vstřícný.

Je však třeba pochopit, že československá jednotka na Východě byla součástí československého zahraničního vojska, jehož řízení a nejvyšší velení podléhalo londýnskému ministerstvu národní obrany, které v roce 1943 reprezentoval v Sovětském svazu Heliodor Píka. Gottwaldovy snahy po politickém ovlivňování

tam nebyly přijímány s pochopením, což zákonitě vedlo i kritikám Ludvíka Svobody. Za Svobodou však stáli Sověti, kterým Gottwaldova politika vměšování do činnosti vznikající československé brigády vyhovovala.

Exilový prezident Edvard Beneš nechtěl nějaké politicky motivované rozmlísky mezi velitelským sborem na Východě podporovat. Jeho cílem bylo uzavřít se Stalinem smlouvu přátelství a poválečné spolupráci (uzavřena byla 12. 12. 1943) a kritiky vůči Ludvíku Svobodovi se snažil omezit nebo eliminovat. Věděl, že Svoboda má u sovětských vojenských představitelů plnou důvěru i podporu exilového vedení KSČ, jehož význam v protinacistickém odboji sílil.

V roce 1944 se z československé brigády stal I. československý armádní sbor, do jehož čela Londýn nakonec jmenoval generála Jana Kratochvíla, který se s Ludvíkem Svobodou dobře znal. Svoboda tak nadále zůstal „jen“ velitelem I. brigády a Kratochvílovým zástupcem, čímž byly jeho dosavadní velitelské pravomoci omezeny. Svým způsobem to byla pomsta za Svobodovu projevovanou loajalitu vůči exilovému vedení KSČ a Gottwaldovi nezbylo, než se s touto změnou na nejvyšším velitelském postu I. československého armádního sboru smířit.

První bojový střet československých vojáků s nacisty se skutečně v březnu roku 1943 u Sokolova, kde došlo k urputnému boji s nepřítelem, jenž tu měl početní i tankovou převahu. V něm tehdy padl též velitel nasazené I. roty nadporučík Otakar Jaroš a jako první Čechoslovák byl poté vyznamenaný řádem Hrdiny Sovětského svazu.

Československé vojáky stála bitva u Sokolova 86 mrtvých a 56 raněných. I přes jejich ústup se přece jen podařilo československým vojákům drtivý nápor Němců na tomto úseku fronty zdržet a dát Sovětům čas k dalšímu organizování obrany před dotírajícími nacisty, kteří se chystali dobýt nedaleký Charkov.

To se jim nakonec podařilo, nikoli však nadlouho. Už v létě téhož roku Rudá armáda v mohutné tankové bitvě u Kurska další německý postup definitivně zastavila a způsobila definitivní obrát války na Východě v neprospěch Němců, kteří byli donuceni už většinou jen k obranným bojům. Konečný pád nacismu a Hitlerovy Velkoněmecké byl od této chvíle už jen otázkou času...



Po agresi proti Sovětskému svazu v roce 1941 byl německý postup u Moskvy mocným protiúderem Rudé armády zastaven.

Porážky nacistů u Stalingradu v zimě let 1942–1943 a poté i u Kurska v českých zemích znamenaly další rozmach protinacistického odboje v protektorátu, kde začaly vznikat i první partyzánské oddíly, které se zaměřovaly na sabotáže a další dílčí akce proti německým okupantům.

Situace se měnila také na Slovensku, kde V. ilegální vedení KSS koncem roku 1943 uzavřelo tzv. *Vánoční dohodu* s představiteli slovenské demokratické protifašistické opozice. Cílem dohody bylo zesílit zde odbojové hnutí proti vládnoucímu

klerofašistickému režimu a vyvolat proti němu povstání za jeho svržení. Tou dobou už na Slovensku operovalo několik partyzánských skupin., Do slovenských hor pak byla v létě roku 1944 vyslána série sovětských paradesantních skupin a organizátorů odboje.

Dne 29. srpna roku 1944 vypuklo na Slovensku připravované povstání s centrem v Banské Bystrici. Dne 1. září 1944 se řízení povstaleckého odboje na Slovensku ujala Slovenská národní rada (SNR), v níž měli převahu komunističtí zástupci (například Gustáv Husák) a vyhlásila Deklaraci SNR o svrchovanosti Slovenské republiky, která stanovovala nové politické, hospodářské i sociální cíle Slovenska a tvrdě odsuzovala vládnoucí klerofašistický režim.

O pár dní později KSS vyhlásila své vlastní politické cíle, oznámila rozpuštění Hlinkových gard. Hlinkovy slovenské lidové strany i fašistické Ústředny národní bezpečnosti – slovenské obdoby německého gestapa. Z tohoto vyhlášení vyplývalo, že KSS povstání pojímala jako všelidové vystoupení proti klerofašistickému režimu, jenž měl být vystřídán režimem demokratických, protifašistických a socialistických politických sil.

Klement Gottwald dokázal Slovenského národního povstání (SNP) okamžitě propagandisticky využít a prohlásil ho za počátek celonárodní války proti německým okupantům, kde by hlavní úlohu měli sehrávat komunisté. Proto také z Moskvy vyslal dva své pověřence, kteří měli navázat kontakty s povstaleckou vládou (Slovenskou národní radou) – Rudolfa Slánského a Jana Švermu.

Ale proklamace povstalců byla jedna věc, kdežto realita věc druhá. Slovenský klerofašistický režim totiž povolal na pomoc proti povstalcům německé vojenské jednotky. Ty už se však na Slovensko přesunovaly před vypuknutím povstání pod záminkou likvidace partyzánského hnutí, proti kterému slovenský

klerofašistický režim podle jejich názoru již nebyl schopen účinněji zasahovat.

Němci měli nad povstalci převahu zejména v těžkých zbraních a brzy začínalo být jasné, že povstalecké území kolem Banské Bystrice jimi bude izolováno a postupně dobyto. Povstalcům se totiž nepodařilo realizovat klíčový plán, jímž mělo být obsazení karpatských údolí a průsmyků na východě Slovenska dvěma slovenskými divizemi, což mělo umožnit rychlý přesun 38. sovětské armády a I. československého armádního sboru na slovenské území.

K tomu však nedošlo, neboť tento plán byl vyzrazen a Němcům se pak rychlým zásahem podařilo uvedené dvě slovenské divize odzbrojit a v karpatských horách proti postupující Rudé armádě vytvořit vlastní silná obranná postavení.

Tak se zrodila karpatsko-dukelská vojenská operace Rudé armády a I. československého armádního sboru, která trvala od 8. září až do 6. října 1944, kdy první oddíly československých vojáků u Dukelského průsmyku konečně překročily československé hranice.

Ale i poté boje s Němci do 28. listopadu ještě pokračovaly. Osvobozování Slovenska a poté českých zemí se vedle I. československého armádního sboru zúčastnila vojska I., II. a IV. ukrajinského frontu, jímž aktivně pomáhaly partyzánské oddíly.



Vojáci 1. Československého armádního sboru na Dukle 6. října 1944 po tuhých bojích překročili státní hranici.

Během karpatsko-dukelské operace bylo zničeno šest nacistických divizí a v těžkých bojích padlo nebo bylo zraněno kolem 90 000 sovětských vojáků a na 6 500 vojáků I. československého armádního sboru. Byla to nejkrvavější vojenská operace, do které se čeští a slovenští vojáci se Sověty na východě zapojili.

Povstání však bylo i přes leteckou materiální podporu Sovětů mezitím Němci potlačeno, byť zcela porazit se jim ho nepodařilo. Do hor se stáhlo na 10 000 mužů a jejich mohutné partyzánské oddíly pak na německé okupační jednotky neustále útočily, prováděly sabotáže a způsobovaly protivníkovi značné ztráty na životech i materiálu.

Během tohoto ústupu poražených povstalců při přechodu hory Chabenec zahynul vyčerpáním také Gottwaldův emisar Jan Šverma, který v té době trpěl těžkým zápallem plic a jehož nebylo možné v tak těžkých podmínkách zachránit. Němci i slovenští fašisté se mstili nejen popravami zajatých povstalců, ale i vraždami civilního obyvatelstva. Tento teror byl posledním vzepětím slovenského klerofašistického režimu, jenž se s pomocí brutálně zasahujících německých oddílů zatím stále držel u moci.

Rozvoj slovenského, a potažmo i českého partyzánského hnutí v protektorátu nabývalo v letech 1943–1944 na intenzitě a bylo podporováno nejen Sověty, ale i Gottwaldovým moskevským vedením KSČ. Partyzáni, v čele jejichž oddílů stáli od druhé poloviny roku 1944 většinou sovětské velitelé z řad vyslaných parašutistů, operovali v Beskydech, na Zlínsku, ale také v Brdech či na Vysočině, což vedlo ze strany nacistů v letech 1944–1945 k tvrdým zásahům, při nichž se při protipartyzánských operacích dopouštěli zvěrstev i vůči civilnímu obyvatelstvu (např. razie gestapa na Rožmitálsku v roce 1944, vyvraždění a vypálení Ploštiny a Prlova, masakry v Třešti či Velkém Meziříčí v roce 1945 aj.).

Komunistický i nekomunistický protinacistický odboj v Československu se na jaře 1945 projevil nejen na dalším rozmachu

partyzánského hnutí, ale i zakládáním ilegálních národních výborů a v přípravách na rozhodující mocenský střet s německými okupanty, k němuž moskevské vedení KSČ Čechy a Slováky neustále vyzývalo. Vypuknutím pražského povstání 5. května roku 1945 tento odbojový proces v českých zemích vyvrcholil. Přišel v okamžiku, kdy už o konečné porážce nacismu nebylo pochyb a komunisté v něm opět sehrávali jednu z důležitých rolí.

Nacistické hordy však měly v protektorátu ještě značnou vojenskou sílu k tomu, aby pražské povstání potlačily. V Praze a jejím okolí se rozhořely tvrdé boje a nebýt pomoci Vlasovců (oddílů tzv. Ruské osvobozené armády, bojující dříve po boku Němců proti Rudé armádě) a rychlého příjezdu sovětských tankových sborů 9. května 1945, které vyčištění Prahy od nacistických okupantů dovršily, mohlo vše skončit obrovským krveprolitím.

Naštěstí už 8. května 1945 nacistické Německo kapitulovalo a mezi Němci v Praze vypukla panika, která skončila uzavřením příměří s povstalcí i ústupem většiny německých jednotek k americké válečné zóně v západních Čechách. Zde doufaly, že získají azyl a budou ochráněny před Rudou armádou.

Klement Gottwald se však už od počátku roku 1945 připravoval na důležitá politická rokování se zástupci londýnské exilové vlády a československých demokratických politických stran (sociálních demokratů, národních socialistů, lidovců a slovenských demokratů) o poválečném uspořádání Československa a vytvoření první poválečné vlády, v níž měli poprvé od vzniku samostatného československého státu též zasednout i komunisté. Tato koalice vládních stran, nazývaná Národní frontou (NF), byla už v prosinci roku 1943 v Moskvě dohodnuta mezi Gottwaldem a Edvardem Benešem při podpisu československo-sovětské smlouvy o přátelství a poválečné spolupráci.

Jednání o nové vládě Čechů a Slováků probíhala během března 1945 rovněž v Moskvě a za KSČ se jich zúčastnili K. Gottwald,

R. Slánský, V. Nosek, V. Kopecký, B. Laštovička, V. Široký, L. Novomeský a G. Husák. Vedle složitých rokování o složení poválečného vládního kabinetu, která se neobešla bez emocí, bylo všemi zúčastněnými stranami projednáváno i programové prohlášení budoucí vlády. To vešlo do povědomí jako *Košický vládní program* (viz Přílohy). Uvedený program byl novou vládou totiž oficiálně přijat až 5. dubna 1945 na jejím prvním zasedání v Košicích (vládu tam jmenoval prezident Beneš již o den dříve – pozn. aut.).

Do tohoto programu se komunistům podařilo prosadit většinu svých cílů – dovršení porážky německé okupační moci, ustavování národních výborů jako základů poválečné moci v republice, realizování významných hospodářských a sociálních reforem (proces znárodnování a pozemková reforma, socializace republiky), potrestání nacistických zločinců a jejich domácích pomahačů (lidové soudy), konfiskace majetků nacistů a zrádců atd.

Mezi významné body *Košického vládního programu* však patřil též poválečný odsun německé (i maďarské) menšiny z republiky, na kterém se s Edvardem Benešem všichni předem dohodli, neboť šlo o jeden ze strategických problémů nového uspořádání republiky. Odsun Němců měl totiž zásadním způsobem ovlivnit sociální i národnostní skladbu a majetkové poměry obyvatelstva, nemluvě o o politických dopadech. Byl to úkol opravdu gigantický, vždyť se tu jednalo o 2,5 milionu lidí žijících na osvobozeném československém území. Bohužel, jak se po osvobození republiky ukázalo, tento transfer německého obyvatelstva, zvláště pak sudetských Němců v pohraničí, se neobešel bez násilných excesů, jejichž hlavním motivem byla především msta za utrpená příkoří a zločiny nacistické okupační správy za protektorátu. Odsun Němců doprovázelo i bezpráví na nevinných, kterého se Češi na řadě míst v prvních poválečných týdnech a měsících zcela bezrestně dopouštěli, zatímco většina nacistických viníků i válečných zločinců již dávno našla své úkryty za hranicemi...